

087/1 RYGGELVA

FYLKE: Sogn og Fjordane
Kommune: Gloppen

Nedbørfelt: 60 km²
Toppunkt: 1344 moh.
Utløpspunkt: 0 moh.
Marin grense: 70 moh.
Kraftpotensial: 94 GWh
SP-kategori: III
Økonomiklasse: 5
Naturgeogr. region: 35d, 37f

Ryggelva er et lite vassdrag som munner ut på sørsiden av Gloppenfjorden, en sidearm av Nordfjorden.

Klimaet er kjølig oseanisk med sterkt humide forhold. Normale nedbørmengder i de høyeste og vestligste deler av vassdraget er ca 2.000 mm i året, i de laveste mot fjorden ca 1.200 mm i året.

Vassdraget har to hovedgrener, en sørvestover gjennom Traudalsvatnet og en sørøstover gjennom Langedalsvatnet. Hoveddalene har bratte fjellsider og flate bunner. Dalene har for øvrig terskler, trau og bratte U-formede tverrprofiler. Typisk er også flere større og mindre botner og hengende daler. Sessegga med Storbreen er den høyeste toppen.

Berggrunnen består hovedsakelig av granittiske gneiser.

Vegetasjonen i vassdraget er karakteristisk for midtre strøk i Nordfjord. Ulike furuskogtyper dominerer i nedre deler, mens bjørkeskog med mindre myrer innimellom overtar opp mot skoggrensen på 550 moh. Langs bekker og elver forekommer en kantskog av gråor. Rundt stølene er det engvegetasjon. I fjellet dominerer heivegetasjon og stedvis rabbesamfunn eller næringskrevende fjellvegetasjon.

Vassdraget er i liten grad påvirket av større tekniske inngrep. Menneskelig aktivitet som jordbruk, skogsveier, hyttebebyggelse, støler som i dag er fritidshus og et større sagbruk, har påvirket landskapet noe. Ved elveutløpet ligger et landbasert oppdrettsanlegg. Treslagskifte til gran er foretatt enkelte steder.

Naturfaglige verdier

Naturfaglig har vassdraget store verneverdier og det dekker en del av naturtypene innen det store området Naustdal-Gjengedal-Gloppen. Vassdraget har en viss typeverdi, men den ivaretar ikke variasjonsbredden som finnes i Nausta. Bortsett fra de nedre deler som er noe påvirket av tekniske inngrep og landbruksvirksomhet er vassdraget lite påvirket. Det har referanseverdi, men naturfaglig prioriteres Nausta. Oldenvassdraget i Nordfjord som ligger betydelig lenger inn i landet har landskapsmessig og naturfaglig en annen karakter. Området er ikke tidligere representert på verneplanene.

Geofag

Berggrunnen består av granittiske og granodiorittiske gneiser med en del pegmatitt. Det finnes også anortositt og skifre. Landskapet gjenspeiler iserosjonen i dalenes lengdeprofiler med terskler og trau, og i bratte U-formede tverrprofiler. Imponerende botner, som f.eks. Breidalen, og botndaler, som f.eks. Traudalen, samt hengende daler, som f.eks. Langedalen, er vanlig.

I fjellområdene er det en rekke endemorener som vitner om lokal glasiasjon i sluttfasen av siste istid. På Rygg er det dessuten en stor morenerygg som for det meste er begravd av finkornete, marine

sedimenter. Denne har bestemt Ryggelvas løp i nedre deler. I dette området er det et terrasselandskap opp til marin grense.

Ryggelva er svært variert og geofaglig instruktivt. I tillegg til stort mangfold er også egenarten betydelig. Vassdraget er representativt for midtre og indre fjordstrøk på Vestlandet.

*Meget stor verneverdi *****

Botanikk

Alle vegetasjonssoner fra lavland til høyalpin sone er representert i vassdraget. Planteresamfunnene er lite næringskrevende med unntak av noen fjellplantesamfunn med bl.a. reinrose. Av furuskog er røsslyng-, blåbær- og sumpfuruskog dominerende. Bjørkeskogen har en undervegetasjon av blåbær og bregner, og noen få steder forekommer høgstaudebjørkeskog. De mindre myrområdene som veksler med bjørkeskogen er som oftest fattig bakkemyr. Rikmyr finnes flere steder. I fjellet dominerer blåbærhei i lavalpin sone, men også myr og dvergbjørk/røsslynghei forekommer.

*Stor verneverdi ****

Landfauna

Innen nedbørfeltet er det registrert 51 fuglearter. Det antas at det reelle tallet er høyere. Fuglesamfunnene knyttet til skog, spesielt barskog, er godt representert. Myr- og våtmarksamfunn er dårligere representert. Fire hønsefuglearter er påvist.

Bestanden av hjort er god. Vassdraget benyttes først og fremst som sommerbeite. Gjennom de to hoveddalførene går det trekkveier på begge sider av vannene. Rein beiter av og til i indre deler av nedbørfeltet. Jerv forekommer trolig som streifdyr, mens det er faste bestander av rev, mår og mink. Oter har tidligere vært vanlig.

*Stor verneverdi ****

Vannfauna

Ryggelva er lakseførende de nederste 3,5 km. Ovenfor Moen, der Traudalselva og Langedalselva renner sammen, er ørret den eneste fiskearten. Traudalsvatnet har en fin bestand av stor ørret. Langedalsvatnet har overbestand av ørret. For begge vannene er utløpselva viktigste gyteområde. Tetthet og artsrikdom av ferskvannsevertebrater er til dels stor, noe som bl.a. har sammenheng med god vannkvalitet.

*Stor verneverdi ****

Kulturminneverdier

Funn tyder på en jordbruksbasert bosetning allerede i steinalderen. I jernalderen markerte området rundt Gloppenfjorden seg som et av de rikeste på Vestlandet. Her er et stort antall gravminner, og det er gjort til dels sjeldne gravfunn. Ved Langedalsvatnet og Traudalsvatnet ligger det tufter som kan ha sammenheng med stølsdrift eller fast bosetning i forhistorisk tid eller middelalder.

I grenda ved fjorden er det verdifull gårds- og naustbebyggelse. Ved Vetleelva finnes rester etter 11 kvernhus og en sag. Flere stølsgrender i området har svært godt bevarte miljøer og bebyggelsesstruktur. De har hver 7-13 støler med et stort antall sel og fjøs. Bruksdelingen har gitt stølsområdene et spesielt preg med teigdelte, lange og smale kveer. Disse er avgrenset med merkestein. Utslåtter og utløer ligger i tilknytning til støler eller naust. Her er fire naustanlegg, de to største ved utløpsosene i Langdalsvatnet og Traudalsvatnet (Osen), med henholdsvis seks og 16 naust. Naustene ble brukt ved transport til og fra stølene. Det finnes oppbygde og steinsatte stølsveier i området, og bruer med gamle brukar. Det skal være gjeterbuer av stein flere steder i området.

Området er rikt på kulturminner knyttet til gårdsbosetning og utmarksbruk gjennom et langt tidsrom.

Muligheten for å belyse utmarksressursenes betydning for en spesielt rik jernalderbygd gjør vassdraget særlig interessant. Her er dessuten mange store og sjeldent godt bevarte stølsmiljøer som kan belyse tunskipnad og byggeskikk på stølene i et melkeseterbruksområde. Kulturminnene er typiske for Nordfjord og har kunnskapsverdier i lokal og regional sammenheng. Landskap og bygningsmiljøer har store opplevelsesverdier, og har nær tilknytning til vann og elver.

*Meget stor verneverdi *****

Friluftstinteresser

Området er best egnet for sommeraktiviteter, og brukes mye av lokalbefolkningen og folk med tilhørighet til området. Vinterbruken er noe vanskeligere pga. de topografiske forholdene. Øvre deler tilhører et større sammenhengende urørt fjellområde, som er foreslått som Fjordane nasjonalpark/landskapsvernområde (Naustdal-Gjengedalsområdet) av Statens Naturvernråd.

*Stor verdi ****

Landbruksinteresser

Nedbørfeltet har ca 30 gårdsbruk som stort sett driver med husdyrhold. Jordbruksarealet er på 1.000 da. Dyrkbart areal er ca 500 da. Barskog- og løvskogsarealet er på henholdsvis 2.900 da og 1.600 da.

*Middels verdi ***

Kraftressurser

En utbygging av Ryggelva vil kunne utnytte fallet mellom Traudalsvatn/Langedalsvatn og fjorden. Som reguleringsmagasin tenkes Traudalsvatn (+11 m, -4 m) og Langedalsvatn (+13 m, -7 m). Dette gir 94 GWh midlere årsproduksjon dyr kraft. Prosjektet er plassert i kategori III (12) i Samlet plan.